

ESCUTS HERÀLDICS DE VILAFRANCA DEL PENEDÈS (I)

RESUM

Descripció detallada de l'heràldica vilafranquina amb les seves diverses variants en el decurs de la història, des dels escuts de carrer i en espais públics fins a la seva representació en les monedes i en el paper valor.

ABSTRACT

A detailed description of Vilafranca's heraldry with its several variants throughout history ranging from coats of arms in streets and other public areas to its representation in coins and paper money.

PRESENTACIÓ

Amb aquest treball dedicat a les arrels i armorial heràldic de Vilafranca del Penedès, recull i registre de les seves adargues, que al llarg dels anys han representat la vila, ens proposem fer un corpus, no estudiat fins ara, que, a pesar de l'esforç implícit que comporta, creiem necessari per testimoniar els distints aspectes i varietats del nostre escut des de temps antic.

Els escuts heràldics del municipi, escampats arreu de l'hàbitat vilafranquí, de pedra, fusta, ferro o ceràmica, i els que trobem en vells lligalls, monedes i segells de tot tipus, conformen una interessant i curiosa col·lecció de les adargues canviants, que han sofert variacions d'expressió en les figures i peces, sempre, però, conservant l'arrel de la seva catalanitat i emmurallat vilatà o, si més no, les seves torres de defensa i els pals comtals.

Ens proposem tenir en compte tots i qualsevol dels escuts d'armes i senyals del municipi que es poden veure al llarg i ample de les nostres vies públiques, fent aturada en primer lloc a la Casa de la Vila, focus principal, representatiu i emblemàtic de l'adarga de la població.

Procurarem que en el nostre deambular per carrers i places, cases i monuments no ens passi per alt algun dels signes que intentem registrar, posant la suficient atenció perquè el treball que iniciem sigui al més exhaustiu possible.

No ens tempta fer història de la vila, altres amb encert han exposat esdeveniments i vicissituds. Sí, però, que podem donar compte d'un estol de notícies d'alambinar documents, armorials, publicacions i llibres, estudis de numismàtica i sigil·lografies, referents al nostre propòsit, maldant per fixar els tres heràldics que ajudaran a fer més entenedor l'art del blasonament, tot aclarint conceptes i simbologies ancestrals, possiblement ignorades.

En tot cas, fem confiança que la curiositat per saber de les coses de la vila, l'interès i l'element il·lustratiu atregui l'atenció per les arrels i el bressol del seu escut, motiu per copsar la tasca encisadora de l'estudi portat a terme amb el crèdit dels nostres coneixements heràldics que pretenem són suficients com per a donar a entendre la recerca i compilació del material al nostre abast.

Abans d'entrar directament en el tema creiem necessari fer un curt aclariment sobre de què provenen i en què consisteixen els escuts, la qual cosa pot afavorir una millor comprensió d'allò que a continuació blasonarem.

Fem atenció, primerament, al mot "heràldica" com a indicatiu d'una ciència auxiliar de la història que deriva d'"herald", del germànic "Heriwal", és a dir, missatger. Com a tal la seva missió consistia a portar missatges d'una part a l'altra, examinar els escuts d'armes i comprovar la personalitat, ornaments, peces i figures dels escuts, suport plàstic fet emblema, que donava a entendre la identitat, hereditària, puntual i arma defensiva per excel·lència.

Els heralds, oficials d'armes, registraven els armorials i tenien cura i coneixement dels blasons, fixant i delimitant la composició i organització de les adargues, fent precisa la identificació d'individus, famílies o llinatges, conèixer-ne l'origen, compondre'ls, descriure'ls i desxifrar-los, atenint-se a les normes de blasonar.

Un municipi que es consideri pot usar l'escut que representi el lloc, el seu bressol, un fet, un acte, una vocació, que doni a entendre la seva història. Forma part de la cultura d'un país, el nostre té uns símbols i una manera de ser i de fer que es reflecteix en la seva heràldica. I la nostra vila gaudeix d'una gran varietat d'escuts, representatius tots, en més o menys simbolisme, del ric patrimoni armorial del municipi.

Difícilment es pot assenyalar amb justesa i exactitud el començament de la ciència heràldica, sí, però, ens consta que des de molt antic s'ha usat dels escuts que distingien el seu posseïdor del seu antagonista, tot imposant-se en època medieval quan els combatents, a peu o de cavall, havien de ser identificats des de lluny com a signe de reconeixença i per elementals raons de visibilitat en les esbatussades que sovintejaven entre bàndols enfrontats.

Una curiosa nota trobem al *Llibre dels llinatges* del segle XVII, existent a la Biblioteca Nacional de París, que fa esment de la imposició d'escut a tothom per tal que el fet de tenir-ne significava un impost que recaptava l'Estat, a part del dret a tenir-lo per distingir-se del veí.

L'escut heràldic neix i es compon a partir del segle XII-XIII, i es registren les armories dels senyors i gentils, llocs, corporacions, ordes i estats, municipis i ciutats, de manera exhaustiva, prenent formes distintes segons estils i modes de temps, expressant fets, accions i representant simbolismes de tipus esotèric, que seguiren unes normes i reglamentacions incipients aplicades al sistema de disposició, organització de les càrregues, timbrat, adornament i cromatisme.

A l'abast de qualsevol interessat per la ciència heràldica hi ha quantitat d'armorials, compendis sobre el tema, que ens ofereixen lliçons magistrals dedicades al seu estudi, les distintes formes dels escuts, els seus esmalts i peces, significat dels adornaments, corones, cascs i capells,

tinents, suports, pavellons, mantells i un llarg etc., de manera que no ens entretindrem fent una anàlisi puntual de cada cosa, però descriurem els escuts representatius de la vila, que és el nostre propòsit i dèria.

L'ESCUT VILATÀ A L'ABAST

Un recorregut per la part més antiga de la Vilafranca històrica ens porta al centre neuràlgic de govern i administratiu de l'hàbitat vilafranquí, la Casa de la Vila, situada a l'anomenada plaça de la Vila, just davant de la popular plaça de la Verdura.

La senyorial façana principal respira elegància i distinció, presenta una cara neta, noble i singular, de la qual fou arquitecte restaurador Eugeni Campllonch l'any 1912.

Al bell mig del frontis ostenta un escut de la vila encastat a la paret d'un estil indeterminat, que en qualsevol cas podríem qualificar de modernista, del tipus quadrilong francès. Té forma de rectangle, emprat en molts països, puix permet una millor cabuda i distribució de les càrregues, acabat en una punta central al mig i capdavall de l'escut, anomenat "punxegut", que es designa, també, "escut sanític".

A la pedra de la qual és fet manca cromatisme; per tant, no podem gaudir dels seus esmalts. Porta muralla al peu del camper, torrejada de dues torres, oberta d'una porta. A cadascuna de les torres, l'hi és somat un lleó coronat; afrontats suporten un escudet quadrilong ibèric, és a dir, arrodonit a la part inferior, forma pròpia del segle XVII, amb senyal dels quatre pals del casal català.

Totes les peces són de delicta relleu sobre el seu camp, i uns adornaments de fulles d'estil gòtic pengen pels costats de l'adarga i s'ajunten al peu per unes llaçades. És timbrat per una corona reial antiga.⁽¹⁾

Aquesta cara de l'edifici exhibeix, també, tres escuts més, tots interessants. En un balcó que correspon al primer pis, de dues obertures de l'alçada d'una porta, sense empit, protegides per una barana llosada i volada, amb columnetes tornejades, es poden veure dos escuts situats cadascun a la llinda de cada porta.

Encartutxats, amb ornaments esculpits de rissos, volutes, fulles i flors que envolten el seu marc, presenta, el de la dreta, els quatre pals de la casa comtal, i el de la sinistra una torre. Un altre balcó, situat a mà dreta de l'esmentat, d'una sola obertura, també en forma de porta, amb els mateixos ornaments, mostra un escut, al camper del qual figura un lleó coronat.

Deduïm que les tres adargues complementen el símbol i significatiu del senyal de la vila, incrustat, com hem dit, entre les dues portes del balcó principal.

Una reproducció del senyal vilatà, molt ampliada i de ceràmica, la trobem signada per l'artista P. Llorente, feta el 1976, aplicada a l'entrada de l'edifici numerat amb el 21 del carrer del Duc

de la Victòria. També, quelcom més modernitzat, figura a la façana del Grup escolar Dr. Estalella Graells, al carrer de la Font.

Aquest tipus d'escut és el més popularment emprat per publicacions de tota mena, reproduït en documents oficials i segells, fins i tot en els vehicles taxi, com a distintiu de la vila, i amb més o menys fortuna interpretat segons l'artista actuant.

A causa de la gran diversitat d'escuts de la vila que al llarg del temps han testimoniat les armes municipals i les variacions de les càrregues del camper s'imposava una regulació i normalització de l'adarga vilatana. Amb aquesta intenció i propòsit, el 4 d'agost de 1981, l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès es dirigeix a la Direcció General d'Administració Local del Departament de Governació de la Generalitat de Catalunya, per tal d'iniciar expedient per a la modificació o revalidació d'aquest escut heràldic municipal i fer ús oficial d'armes que el distingeixin i diferenciïn dels altres municipis del Principat, complint les disposicions dictades per Decret número 160 del 19 de setembre de 1980 (Article 2n, E), en què la Generalitat va assumir les competències sobre atorgament d'escuts heràldics al municipis.

Per Decret número 39 del 5 de febrer de 1981 es declarà l'Institut d'Estudis Catalans l'òrgan competent per a l'emissió dels dictàmens que la legislació estatal sobre règim local atribuïa a la Reial Acadèmia de la Història. Aquest estament, en base de la història de la vila i de les fonts documentals a l'abast de la Direcció General, emeté la següent ordenació, composició i organització de les armes vilatanes:

Escut caironat: en camper d'atzur, una muralla torrejada de dues torres, oberta d'una sola porta, d'or, posada en faixa; al cap un escudet d'or, amb quatre pals de gules, timbrat d'una corona antiga d'or. Per timbre una corona mural de vila.

Aquest escut, sense esmalts, amb canvis substancials, és gravat a les portes de vidre de l'entrada principal de l'Ajuntament de Vilafranca. La disposició de les armes municipals ha sofert una variació en la seva col·locació dins el camper, s'ha baixat la muralla, inicialment posada en faixa, és a dir, al mig horitzontal de l'escut, ara disposada a la meitat inferior, i la corona que timbra l'adarga és sintetitzada i somada al cairó, improcedent en l'heràldica actual, per la qual cosa tan sols ha d'ésser sobremuntada, sense tocar l'escut.

Fem constar, però, que l'efecte estètic queda més equilibrat i receptiu amb el nou disseny, i esperem que definitiu, de l'escut de la vila.

Això no és excusa ni atenuant perquè certs vehicles oficials portin també els esmalts corresponents a l'escut autoritzat canviats erròniament en el seu cromatisme. Una vegada acceptada la disposició de la Direcció General encarregada de la normalització heràldica creiem que s'hauria de respectar, encara que el seu significat sigui el mateix.

Aquest comentari és fonamentat perquè tant la corona que timbra l'escut com els merlets de torres i muralla no hi són correctament expressats en l'adarga adaptada i estilitzada. Certament, aquestes figures es distingeixen de les d'altres indrets perquè els merlets representats en

blasons catalans tenen forma de triangle mentre que els altres adapten la típica del merlet d'angles quadrats.

També els esmalts han estat tergiversats. El color gris que figura al peu de l'escut no és ajustat a les normes i la muralla ha d'ésser d'or, no pas d'argent. Efectivament, és "pecata minuta", mes...

El modern escut de la vila és reproduït en materials propis del municipi, lloses de metall que clouen conduccions d'aigua, clavegueram, contenidors de brossa, vehicles de la policia local, grua, pilons d'aparcament, etc.

De l'estil com el de la façana de la Casa de la Vila és l'escut que corona l'anomenada Font del Carme, situada al mateix carrer del qual agafa el nom, en un racó de moderna construcció, quasi cantonada al carrer de la Font, al capdamunt d'un frontis neoclàssic, on un encertat treball de ceràmica que representa la Verge del Carme decora l'obra de fàbrica que suporta la font.

Procedent de l'antiga caserna ocupada el 1802 pel Regiment de Cavalleria Treviño, nº. 26, després per part del Regiment de Sant Quintí, un Batalló de "Flechas Verdes", el Regiment Mixte de Infanteria nº. 84 i finalment per la Quarta Agrupació de Sanitat, situada al lloc que avui és la plaça del Penedès, presenta la muralla, les torres, la porta, i els lleons sostenen l'escudet amb les armes comtals. És timbrat per la corona i porta els adornaments de les típiques fulles fent de llambréquins que pengen pels costats i s'ajunten a la punta. El distingim del que trobem al casal vilatà perquè al peu del camper consten les lletres majúscules S.C.V.V.F.P. Tots els estudiosos estan d'acord amb la traducció d'aquest abreujament que sembla vol dir: "Sigillum Curiae (o Concili) Villae Franchae Penitentium".

Per davant de l'esmentada plaça del Penedès, de cara a ponent, situat a la rambla de Sant Francesc, s'alça, majestuós, el monument dedicat per la vila a l'insigne i esclarit Manuel Milà i Fontanals, inaugurat el 30 d'agost del 1912, amb assistència del bisbe Torras i Bages.

En un grup escultòric, que representa la poesia catalana i l'èpica castellana apareix, coronat de llorer, el bust del filòleg i escriptor, llicenciat en dret, doctor en filosofia i lletres. La columna d'homenatge que s'aixeca al darrere del conjunt té al capdamunt el bronze de la figura "El Triomf de la Bellesa", obra de l'artista Eusebi Arnau i Mascort, escultor i medallista, alumne dels arquitectes Lluís Domènech i Montaner i Antoni Maria Gallissà al seu taller del Castell dels Tres Dragons, l'edifici del restaurant al Parc de la Ciutadella de Barcelona.

Al peu de la columna, la base de pedra ostenta un altre escut de la vila de tipus modernista amb les mateixes armes descrites corresponents a l'adarga de la Font del Carme. També porta adornaments de fulles i volutes, és timbrat per una corona i ens ofereix la porta de la muralla oberta de bat a bat com a novetat. No porta, però, les lletres majúscules S.C.V.V.F.P.

Tampoc les blasona l'escut de tipus quadrilong ibèric que figura en les rajoles de ceràmica incrustades en una pedra, situada al capdamunt de la rambla de Nostra Senyora, tot anunciant que unes columnes allí jacents són procedents de l'antic convent de la Comanda dels Hospitalers

de Sant Joan de Jerusalem, del segle XVIII, cedides pel Museu del Vi. L'esmentat escut es presenta net de timbre, però sí que per cada banda de la seva part inferior exhibeix uns raïms, uns pàmols i unes orles que configuren l'escrit de les rajoles citades.

Si entrem des de la rambla pel carrer Sant Joan, tot just passar el primer portal a mà dreta, al fons de l'establiment d'Electrodomèstics Guardiet, ens crida l'atenció un conjunt de tres carreus incrustats a l'obra de fàbrica interior. El del mig presenta un escut quadrilong francès que porta la típica muralla vilatana flanquejada per les torres, porta i finestres obertes, merlet quadrats, sobremuntada per un escudet amb els quatre pals comtals, timbrat per corona reial antiga. Les dues dovelles que acompanyen el carreu central porten la data del 1619, cadascuna amb dues xifres, una el 16 i l'altra el 19. El conjunt, anys endarrere procedent d'unes voltes de la mateixa casa, fou restaurat i es conserva en molt bon estat.

Si seguim pel carrer de Sant Joan en direcció a l'Ajuntament, topem amb una plaça porticada, dedicada a mercat de fruites i verdures, al mig de la qual s'aixeca l'anomenada Font del Coro. La columna central de la font ostenta un escut vilatà amb la muralla torrejada i els dos lleons timbrats per corones que sostenen l'escudet amb les armes comtals. La cara posterior de la font porta la data de la seva construcció, l'any 1866.

A una banda de la plaça, sense porxos, es bastí la capella de Sant Joan.

La nostra vila, com d'altres d'una antigor reconeguda, es mostra orgullosa del seu anomenat "barri gòtic". Un barri que més aviat en diríem "centre vila" o nucli antic, zona compacta on es concentra i aglutina, dins el clos de les velles muralles, per altra banda, ben definides, encara que quasi en total ruïna, els més importants edificis medievals. Entre aquests destaquem els dedicats al culte religiós: la capella de Sant Joan i la Basilica de Santa Maria. Tots dos, a part del seu indiscutible valor històric i arquitectònic, matèries en les quals no entrarem, per bé que van lligades a l'heràldica, ens ofereixen uns escuts força interessants.

La capella de Sant Joan, de l'antiga Comanda dels Hospitalers al Penedès, considerada de transició romànica ogival, situada a la plaça de la Vila cantonada carrer de la Indústria, quasi davant per davant de l'Ajuntament, començada a bastir a principis del segle XIV, s'alça bonica i humil al costat de l'esmentat mercat diari, aquest en el lloc que ocupava el claustre i cementiri de l'Orde de Sant Joan.

El seu campanar té la forma d'un prisma octogonal, dividit en cinc cossos separats per impostes de poca sortida, segons tradició de les esglésies amb pocs recursos econòmics. Sembla que els últims carreus de pedra foren col·locats l'any 1583, any en el qual també es construí l'espadanya i es penjaren les dues campanes.

Exactament sota la tercera de les impostes de l'esmentat cloquer, a la façana principal del temple, formant part d'aquests carreus com un més, hi figura el que conté esculpit un escut amb tres pals del casal català del tipus triangular curvilini.

Aquest escut, pel temps i lloc que ocupa, hem de considerar-lo entre els més antics de la

vila, representatiu de la universitat vilatana, ja que coincideix amb els segells de la Vegueria de Vilafranca, datats el 1346, que porten cinc pals, i els de la Batllia de la Vila de l'any 1373, temps coetani amb el de la construcció del temple joanista.

L'interior de la capella, mot ben restaurada, graciosa i esvelta, reté, tot just entrar per la banda de l'evangeli, encastada a la paret, una pica d'aigua beneïda d'uns 35 cm de diàmetre a nivell de l'embocadura per 26 d'alçada i 22 de diàmetre al peu. De forma cilíndrica irregular, el seu fons és decorat amb tres fulles esculpides a la pedra, els angles de les quals s'ajunten en un punt central formant una estrella de tres punts. La seva cara principal presenta un escut triangular curvilini que porta dos pals, representant, també, el casal català, acompanyat per unes arcades gòtiques esculpides que envolten el brocal de la pica. Coincideixen els dos pals de l'escut amb l'emblema usat pel rei Joan I, el caçador, entre 1387 i 1396, temps que la capella fou bastida.

No deixa de ser curiosa la troballa dels escuts de Sant Joan amb els dos pals esmentats per quan, anteriorment, Pere III, el Cerimoniós, per privilegi del 4 de juliol de 1345, manuscrit 96 de la nova Sèrie de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, fol. 15, ens parla d'una concessió reial de maces per als consellers de Barcelona, en el qual els autoritza per a poder representar-hi els escuts reials, i fixa i delimita definitivament el senyal comtal concretant que ha d'ésser de quatre pals, posant fi a la disbauxa de ser representat amb 2, 3, i 5 pals, segons el personal sentir de dibuixants i escriptors.

L'origen dels quatre pals, que no barres, ha portat riuades de tinta, parers afrontats, dictàmens i opinions totalment espifiats, i la utilització de fantasioses llegendes i fins i tot el capgirament de la història. Les teories per tal d'explicar com s'ha format l'escut llistat són molt diverses, des de la que reconeix un origen eclesiàstic als pals de gules, la de l'origen del rei franc amb la mà sanguinolenta i la que prové dels àrabs aclarint que fugien en veure la combinació dels dos colors.

De fet, en heràldica, el pal té un simbolisme, com molts una mica esotèric, i sembla significar el senyal de domini en un territori, circumstància que ha gaudit d'un més gran crèdit i, en conseqüència, dos, tres o quatre bastons indiquen que el posseïdor de l'escut senyoreja sobre dos, tres o quatre territoris, teoria que troba bastants coincidències entre el nombre de pals i comtats o regnes sobre els quals exercien domini. La realitat és que podem treure proves definitives i en abundància, gràcies a les fonts documentals de l'Edat Mitjana, de quina manera els comtes-reis consideraven les armes que ens ocupen.

Clars i específics testimoniatges recollits en documentacions dels registres i pergamins de la Cancelleria Reial custodiats al ric patrimoni de l'anomenat Arxiu de la Corona d'Aragó donen fe de la qüestió.

Si sortim de la capella hospitalera, es veu, al fons, mirant de front la Casa de la Vila, a la dreta, la Basílica de Santa Maria. Hi condueix un estret carrer que porta el nom del temple. Abans, però, d'entrar al carreró, a la cantonada de la plaça de la Vila amb el carrer de la Cort, a l'alçada de la testa, un grup de quinze rajoles de ceràmica en el qual consta la divisa "LA PLAÇA MÉS CASTELLERA", garantida per un "tres de vuit" carregat, ens mostra, entre pàmpols i raïms, un

escut vilatà amb les muralles de color marró, del tot inversemblant, somat d'un escudet d'or, quatre pals de gules, ixent al cap.

- També al cantó de la Casa de la Vila amb el carrer de Santa Maria, sota el llarg balcó de la façana, hi figura un plafó de dotze rajoles amb una orla florejada de ceràmica indicant el nom: "PLAÇA DE LA VILA". A la destra del conjunt l'adarga de la vila: escut quadrilong francès, dues torres en abisme, unides per una petita muralla amb porta, sobremuntades per un escudet comtal timbrat d'una corona reial antiga.

La façana lateral de l'Ajuntament, part important de l'estret carrer, ostenta sobre unes finestres que s'obren al mur, a l'altura de la seva planta baixa, dos escuts dels més antics de la vila porten els quatre pals tradicionals, un timbrat amb corona comtal i formen part de les llandes de les obertures esmentades.

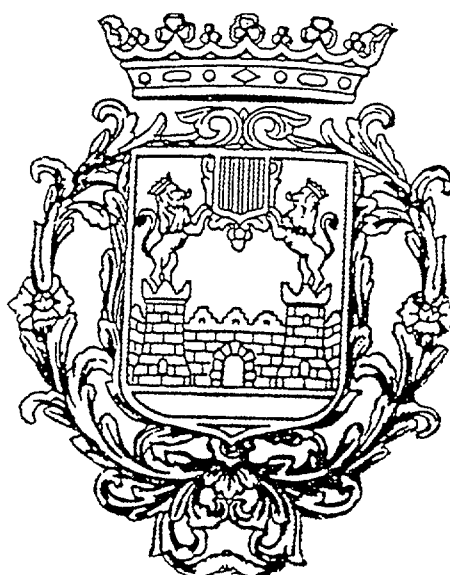
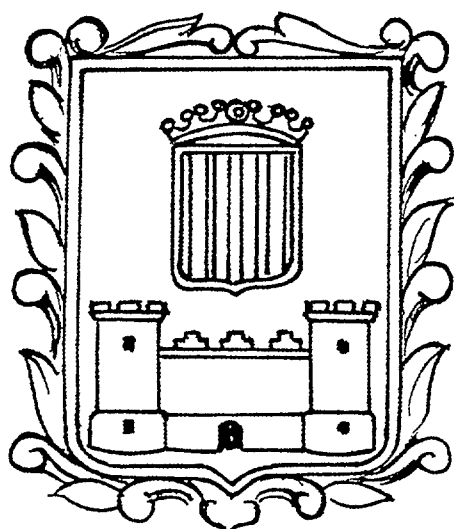
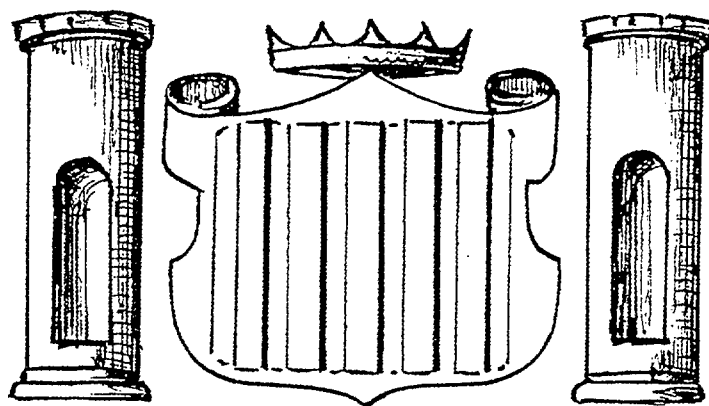
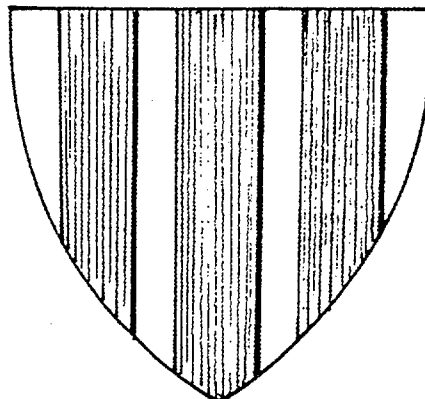
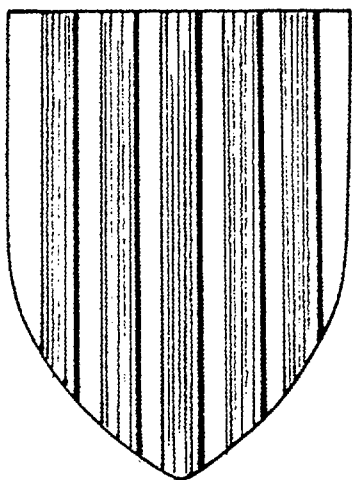
La Basílica de Santa Maria també ens ofereix el present de l'escut reial, al mateix temps que el considerem com el primer que tingué Vilafranca, a la seva façana principal. Al capdamunt del frontispici, auster i elegant, centrat al bell mig sobre la gran portalada flanquejada per dues torres bessones, encastrat a la paret, ressalta una gran adarga amb els quatre pals buidats a la pedra. Del tipus quadrilong (l'escut que té forma de rectangle amb una punta al peu), anomenat també "escut modern", és timbrat per una corona reial antiga i adornat per llambrequins que cauen pels costats. És sostingut per dos petits lleons coronats, "lleoparts leonats", en heràldica, és a dir, en posició rampant, el cap mirant de cara.

Segons Pierre Lavedan, en *L'architecture gothique en Catalogne, Valence et Baléares*, París 1935, p. 118, la portalada principal del temple vilatà es va iniciar en una quarta fase de construcció de l'església. Tot i que no s'havia acabat fou consagrada el 29 d'agost del 1484, amb presència del patriarca d'Alexandria i arquebisbe de Tarragona, Pere d'Urrea, segons en una làpida al costat de la porta lateral, correspon a l'epístola. Creiem, doncs, que per aquell temps l'escut de la façana ja formava part de la basílica, i els seus lleons, qui sap si podrien ser l'inici d'incloure el rei dels animals heràldics als posteriors escuts vilafranquins.

Situada en un lloc d'honor, la Basílica de Santa Maria, entre el Palau dels Babau, cavallers, i l'antic Palau Reial, avui Museu de Vilafranca, sembla presidir com a privilegi la plaça de Jaume I, rovell d'ou de la vila. No ens estendrem en la seva construcció, altres amb molt encert ja ho han fet, però sí hem de fer esment del vitrall central del seu absis. Aquesta vidriera, junt amb les altres sis i que componen l'absida foren encarregades pel mecenes vilafranquí Ramon Pujol i Güell i es varen començar a col·locar l'any 1959.

La central fou dissenyada per l'artista local i pintor Pau Boada, qui al peu de tot l'emplomat va projectar l'escut vilatà. Efectivament, la part inferior del vitrall presenta sostingut per dos àngels tinents l'escut, que ostenta en camper d'atzur una muralla torrejada d'or, porta oberta, sobremuntada d'un escudet d'or, quatre pals de gules.

A sota l'escut figura un cep, amb els seus pàmpols i raïms, molt propis del Penedès, i sobre tota una escena que representa el naixement de la Verge assistida per servents, amb Santa Anna

Evolució dels escuts heràldics de Vilafranca del Penedès.

al llit; cel, astres, sol i lluna li fan companyia. Tot d'un cromatisme viu i brillant, ressaltat per la qualitat del vidre importat d'Alemanya.

La cripta de Santa Maria, situada sota el presbiteri, anomenada antigament "capella fonda", conté l'escut heràldic del bisbe Josep Torras i Bages. Nascut a les Cabanyes, vora Vilafranca, el 1846, ordenat sacerdot el 1871 a Girona, assolí la llicenciatura en teologia al seminari de València el 1876 i fou nomenat bisbe de Vic el 1899.

El camper de l'adarga bisbal presenta dues torres que hem d'aclarir que no tenen res a veure amb les armes que porta la vila, les torres són pròpies del cognom Torres, tan sols la similitud és el motiu d'incloure aquesta nota. La curiositat de la magnífica representació de l'escut del bisbe, timbrat del capell, amb les corresponents borles i cordons, és que l'encastat on és situat el timbra un escut comtal de tipus caironat, amb els típics quatre pals.

Pals del casal català que es reproduïxen també a la part oposada de la cripta, en un altre escut, també encastat a la paret, forma caironada, igual que l'anterior, emmarcat al capdamunt d'una ofrena dels administradors de Sant Fèlix de l'any 1955, remembrant els privilegis concedits al temple com a Basílica Menor el 7 de gener de 1920.

També, a títol de curiositat, fem constar que la paret central d'una de les obertures lateral del temple presenta un vitrall emplomat en el qual figura un castell de tipus heràldic, i una altra de les obertures, de les mateixes característiques, porta una torre; ens preguntem si aquesta vol recordar l'anomenada Torre Dela, focus inicial de l'hàbitat vilafranquí.

Per davant de la basílica, a l'altra banda de l'esmentada plaça del rei Jaume I, s'alça l'antic Palau Reial, avui Museu de Vilafranca. També conserva i custòdia les armes vilafranquines. Just entrant, baixats tres graons, a la dreta sobre una llinda que indica el Museu del Vi, dependència coneguda com una llinda que indica el Museu del Vi, dependència coneguda com una de les més importants dedicades a l'art de la viticultura i els seus derivats, hi figura un escut de la vila penjat a la paret. Fet de fusta ens mostra la muralla torrejada, porta oberta i l'escudet sobremuntat, amb els quatre pals, timbrat de corona reial antiga. El conjunt és encartutxat per fulles i volutes que envolten d'adarga. Al peu hi ha un cap d'àngel amb unes petites ales. Tot tallat a la fusta, una mica carregat.

El pati del Museu també guarda, adherit al mur de llevant, un altre escut vilatà. De forma quasi quadrada, punxegut al mig del capdavant, de pedra, timbrat per corona reial, presenta la muralla amb dues torres per banda, aquestes amb la singularitat de portes obertes, així com la corresponent a la muralla, en la seva part central. L'escudet comtal és col·locat al mig del cap de l'escut. Unes fulles als laterals embelleixen una mica l'austeritat de la peça, que resta quelcom maltractada pel sol i la serena.

Si seguim l'enfilall de cases del costat de la façana principal del Museu, en direcció a la plaça de l'Oli, trobem l'antiga capella dels Dolors. Al seu costat hi ha un estret i llòbreg corraló tancat per una artística porta reixada de ferro, al capdamunt de la qual una llinda de pedra d'extraordinàries dimensions uneix les dues parets laterals del call, una mica fosc i tenebrós. El travessar

exhibeix un escut esculpit amb els quatre pals entre dues torres d'una bellesa original, que afloren i ressalten del pla de la pedra. D'estil renaixentista, amb volutes laterals, constituït per corbes entrants i sortints, simètriques respecte a l'eix central vertical de l'escut, molt semblant al tipus codiforme polonès, acaba en punta al mig totalment destruït per les inclemències del temps. És de suposar-li una corona comtal. Les torres que l'acompanyen apareixen esveltes i de forma cilíndrica, amb portes buidades a la pedra i merlets quadrats. És l'únic escut de la vila que trobem acompanyat de les torres, veritablement captivador pel seu conjunt i originalitat.

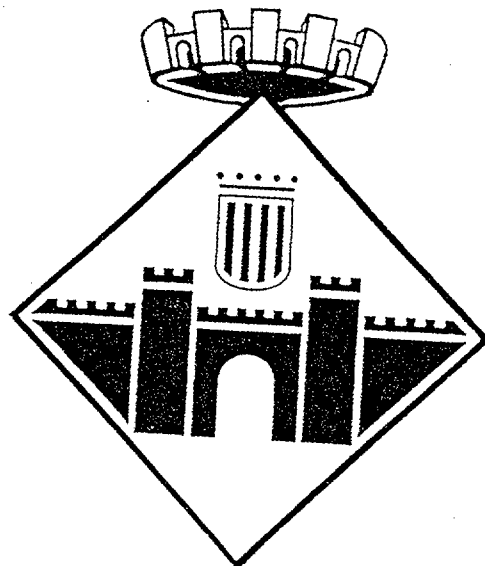
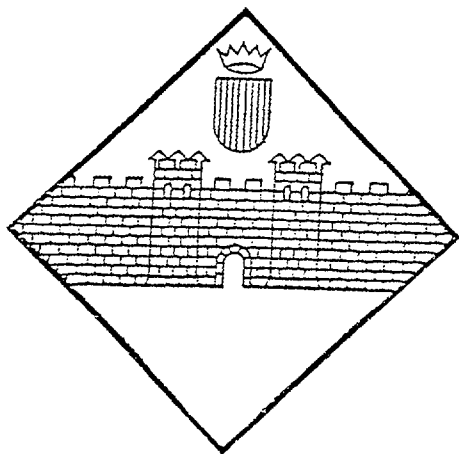
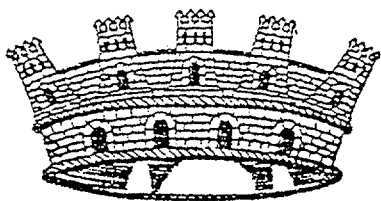
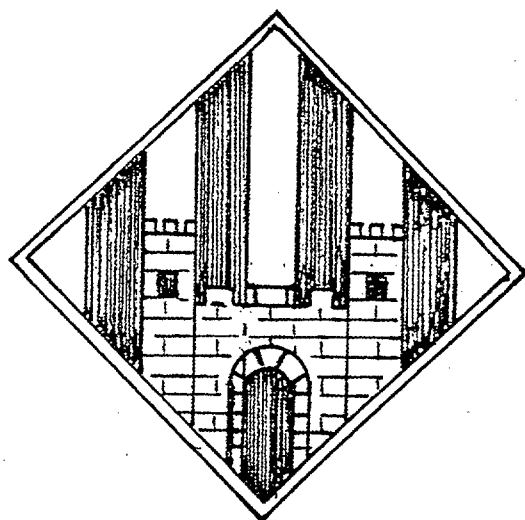
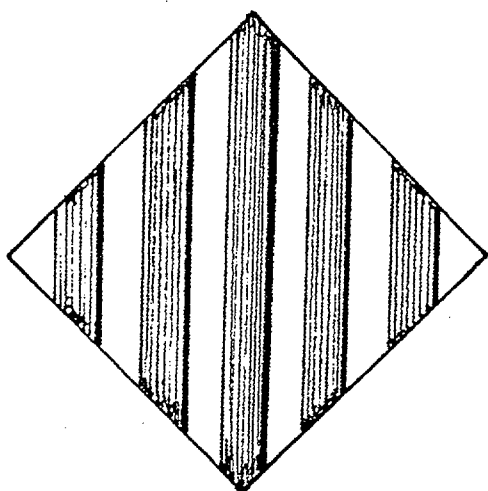
Al final d'aquest seguit de cases, ja passat el carrer del Marquès d'Alfarràs, antic "dels jueus", hi ha el "Col·legi de Sant Ramon". La institució, dedicada a l'ensenyament, és ubicada a l'antic Palau del Marquès, situat a l'extrem de la plaça de Jaume I, començament del carrer de Ferran i angle amb la plaça de l'Oli, oposat al que ocupa la Basílica de Santa Maria.

Sobre la porta principal d'entrada al palau marquesal es fa palès l'escut nobiliari concedit el 1702 per Felip V d'Espanya a Pere de Ribes-Vallgornera i de Boixadors, I Marquès d'Alfarràs. Al costat de l'accés esmentat, del tipus triangular curvilini, típica forma catalana, de pedra i grans dimensions hi ha, també, l'adarga del bisbe Morgades.

Josep Morgades i Gili, nascut a Vilafranca del Penedès el 1826, fou un destacat eclesiàstic. Estudià al seminari de Barcelona i es doctorà en teologia i en dret canònic a València. Canonge de la seu barcelonina i rector del seminari, convertí aquest en hospital quan el còlera envaï la ciutat per dues vegades. Fundà l'asil del Bon Consell i obradors per a noies en les Escoles Dominicals. Intervingué en edicions religioses i creà escola literària entre seminaristes, i introduí a la diòcesi les "Germanetes dels pobres". Bisbe de Vic del 1882 al 1899, fundà el seu Museu Episcopal el 1899, i es negà a accedir a l'arquebisbat de Burgos el 1893. Restaurà el bisbat de Solsona el 1895 i promogué les reconstruccions dels monestir de Sant Joan de les Abadesses, de l'Estany, de Montgrony i de Lluçà, encara que la seva tasca més important fou la del monestir de Ripoll el 1892. Nomenat bisbe de Barcelona el 1899 per petició dels parlamentaris barcelonins, dugué a terme una obra pastoral i de govern encomiable en delicats afers i problemes catòlics, i predicà en la pròpia llengua catalana, la qual cosa li ocasionà controvèrsies al Parlament i al Senat, del qual fou membre el 1899, així com de l'Acadèmia de la Història.

Aquesta breu semblança del bisbe creiem és justificada perquè el prelat demostrà sempre una especial estimació per la seva vila nadiua, com ho demostra el fet de posar al seu escut les armes del lloc on va venir al món, entre altres coses. Efectivament, l'escut del bisbe presenta: partit en perla, primer d'or, un cor de gules; segon, en camper d'argent, sembrat de cues d'ermini de sable, ressaltant l'anagrama M A, també d'argent; i tercer, camper d'atzur, dues torres, unides per una muralla oberta, al peu les lletres majúscules S.C.V.V.F.C. Sobremuntat un escudet d'or, quatre pals de gules: bordura d'argent amb el lema "DEUS MEUS VOLVI ET LEGEM TUAM IN MEDIO CORDIS MEI". Aquest tercer camper són les armes vilafranquines, sense lleons sostenint l'escudet central.

Hem d'aclarir que la pedra on figura l'escut no porta les esmalts referenciats, sí, en canvi, el que es troba a la capella onzena de la planta de la Catedral de Barcelona, dedicada a Santa Agnès, actual de la Verge de Montserrat, a l'ala que dona al carrer dels Comtes de Barcelona, situat

Els escuts heràldics caïronats de Vilafranca del Penedès.

“en el guardapolvo del retablo”, segons consta en l’obra *Heràldica de la Catedral de Barcelona*, de Ramon Piñol i Andreu, 1948, p. 205, que fou “Capitular-Custodio en 1882 y luego obispo de Vich y Barcelona”.

L’escut bisbal és timbrat per un capell amb cordons i sis borles, en tres ordres (1, 2 i 3), com correspon a la dignitat ostentada, que de veure el seu color hauria de ser verd, el sinople heràldic. Acompanya l’adarga una tiara de bisbe i un bàcul acoblat en pal al seu darrere.

L’edifici, avui col·legi, fou propietat del Baró de Rocafort i Espuny, després passà al marquès. El 1796 era de la família Desvalls i de Ribes, marquesos de Llupià i de Poal. Aquest arranjà la façana, ara d’estil neoclàssic. Al juliol de 1889 el palau fou adquirit pel beat Pere Josep Manyanet i Vives, per tal de fer-hi un centre d’estudis, i donà els diners, però, el bisbe Josep Morgades i Gili, per la qual cosa la Congregació de Fills de la Sagrada Família, de la qual fou fundador el pare Manyanet el 1870, agraïda pel suport econòmic del bisbe, col·locà el seu escut a la façana.

La popular “Carnisseria” de la vila, situada a la plaça de l’Oli, cantonada plaça Vall del Castell, al capdamunt de les seves dues portes d’entrada, ostenta l’escut vilatà. Les enreixades obertures de pas mostren en la part superior, fixades als murs de l’edifici, els bastiments que suporten un escut de ferro cadascuna, policromats de forma coincident amb el de la Font del Carme. Al peu, afegit, la data de la seva construcció, l’any 1882.

A iniciativa d’Enric Regull i Artur Oller, el 21 d’agost del 1912 es comença a constituir l’entitat “Beneficència Vilafranquesa”, que es consolidà anys després amb l’ajuda de molts veïns de la vila, tot bastint un edifici per oferir uns serveis d’acolliment i assistència als més necessitats.

D’aquesta institució procedeix l’escut que ara ornamenta la porta principal d’entrada a la “Llar dels Jubilats” del carrer de Peguera. L’adarga es presenta gairebé igual que la del pati del Museu, definida anteriorment. Porta, però, a més, una cinta al peu de la muralla que conté les lletres majúscules S.C.V.V.F.P. Acompanyen l’escut unes branques de llorer pels seus costats que s’uneixen al peu, és encartutxat per un plafó amb volutes que l’envolten, amb una clòtxina al capdamunt, tot de pedra.

Molt possiblement, guardats com a joiells, dins la nostra vila, trobaríem més escuts en pedra, ferro, fusta i ceràmica, fins i tot pintats sobre vidre i pergami, sense oblidar, per la seva importància i valor, les maces d’argent de l’Ajuntament, de les quals parlarem més endavant.

També publicacions de tota mena ostenten l’escut vilatà en versions distintes i tergiversades del correcte modern, o de l’ancestral i antic.

Un d’aquests escuts representatius de la vila que no figura a cap llinda, façana o porta reixada és el registrat a la col·lecció *Heràldica y genealogía*, obra publicada en quatre volums per Nueva Lente, S.A., dirigida i editada per Miguel J. Goñi, Madrid 1988, en la qual, al volum II, p. 296, a tot color, consta l’adarga vilafranquina. En format de tipus quadrilong ibèric, en camper d’argent, muralla torrejada d’atzur, porta de sable i finestres obertes, ostenta, somat a cada torre

un lleó de gules, que subjecta, també cadascun, somat a la torre respectiva, l'escudet comtal. És a dir, la major part dels escuts vilatans presenten un escudet al mig, situat al cap del camper, sostingut pels dos lleons afrontats. Aquest, però, en porta dos, no un de sol, somats a cadascuna de les torres, subjectats i inclinats, a més, per cadascun dels lleons, també afrontats. Pensem que el fet d'adjudicar dos escudets comtals a l'escut vilatà és una manca evident d'informació.

Altres publicacions actuals, clarament no posades al dia, segueixen imprimint l'escut vilafranquí amb els lleons coronats d'or, armats de gules, linguats, etc. La realitat hauria de ser una altra.

ESCUTS A LES MONEDES

Com altres viles i ciutats, Vilafranca també encunyà moneda, que, com deia el cavaller De Jaucourt en la seva *Encyclopédie*, duu el “signe que representa el valor, la mesura de tots els valors d'ús, i és donada com a preu de totes les coses”.

En els seus orígens, el diner no estava com avui sota el control estatal, i la seva producció no era competència oficial, la valoració i transacció del diner era completament lliure, però l'afany de riqueses de tostemps ha rosegat l'ànima humana, i d'aquí la intervenció en la seva forja per part dels estats i l'exclusivitat d'emetre moneda seguint unes normes molt variants, imprecises i diverses segons governants i països.

En un decret de 1472, fet pel senat venecià, s'afirmava que “els diners dels nostres dominis són els nervis o, millor encara, l'ànima d'aquesta república” (citació a *Money and banking in medieval and renaissance Venice*, I, p. XIII, per F.C. Lanc i R.C. Muller, 1985).

Per tant, la importància de les modestes monedes emeses en temps antic és reconeguda pels estaments que s'adonen de la gran transcendència en la vida quotidiana, econòmica i social dels nostres avantpassats, que arriba, i segueix la influència, fins als nostres dies, i suposem que per molt de temps marcarà l'esdevenidor administratiu, ordenació sistemàtica de la riquesa pecuniària i de finances modernes.

Els símbols i atributs gravats damunt de les monedes han variat molt a través del temps, i han servit per a caracteritzar-les, per a determinar-les i molt sovint per a donar-los nom.

Ens interessa particularment, no el valuós conglomerat de l'instrument monetari menut i la seva cabdal importància, sinó una petita part concretada en unes monedes que porten el senyal heràldic de la vila.

Aquestes monedes amb un dels primitius escuts vilatans, precisament per ser un cas aïllat i original dins l'important i definitiu món del disseny de les pellofes registrades a la nostra vila, que normalment s'emeten amb un embotit representant dos ulls, atributs de Santa Llúcia, patrona de la Rvda. Comunitat de Sta. Maria, amb dates de l'any i el seu valor, tenen per a nosaltres, dedicats al senyal heràldic vilatà, una primordial atenció.

Distingim les esmentades monedes de les clàssiques pellofes, generalment de llautó, marcades d'una sola cara, amb lletres i símbols d'identificació i marques de valor (en sous i diners) de circulació limitada al municipi emissor i la seva contrada, similar a la pellofa eclesiàstica, a vegades difícil de distingir, que duïen freqüentment l'escut o senyal del lloc d'emissió.

Una de les monedes en qüestió és relacionada a *La moneda catalana local (s. XIII-XVIII)*, de M. Crusafont i Sabater, p. 452-453, obra editada per la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, Diputació de Barcelona, 1990.

Desconeixem si Vilafranca tingué moneda menuda local des d'una data precisa, però sí que l'any 1482 s'obre una etapa diferent i una clara indicació que anteriorment aquest any existia moneda precedent.

Possiblement, a finals del s. XIV Vilafranca emetés, amb autorització o sense, menuts o pugeses (quarta part del diner del billó, el qual, entorn dels 0'30 grams d'argent, era d'un valor molt minso) per facilitar els petits canvis de la vila.

Pere Mas i Parera, a *Vilafranca del Penedès*, Editorial Barcino, 1932, p. 161, ens diu que "el 1390 les monedes de la vila eren administrades pels jurats, el clavari per altres persones", i cita *El Llibre Verd*, 11, tot apuntant que es pot constatar l'encunyació de moneda de forma ininterrompuda fins al 1645, coincidint amb l'anomenada Guerra dels Segadors, i les seves greus conseqüències monetàries que varen representar un factor de dissuasió pel que fa a les produccions pecuniàries locals per a la majoria dels tallers de fabricació.

Aquesta moneda amb senyal heràldic que comentem no porta data d'encunyació, però hem de creure que pot ser emesa entre 1482 i 1492, perquè, el 7 de maig de 1482, l'infant Enric, lloc-tinent a Catalunya per Ferran II, concedí, a petició del jurats i prohoms de la vila, a fi de procurar remei a la manca de canvi petit "fer senyals de coure, que quiscun vauge un diner, en lochs de moneda menuda, fins en quantitat de LXX lliures", llicència d'encunyació escollint metall de fabricació.

No sabem si va tenir lloc l'esmentada encunyació perquè el mateix infant Enric, el 29 de maig del 1492, concedia nova llicència per a fer el tiratge fins a la suma de 50 lliures, de menuts del metall que volguessin, amb el senyal o armes de la vila, assegurant-los i nomenant persona per a canviar-les en moneda corrent (*Les monedes catalanes*, vol. II, Barcelona 1909, p. 335, d'en J. Botet i Sisó).

Possiblement aquesta emissió local es dugué a terme en precàries condicions i en poca quantitat, pel fet que Antic Roca, en el seu registre de l'any 1554, no relaciona Vilafranca entre les poblacions catalanes que emetien moneda local.

La manca de moneda divisionària i de poc valor obligà a la necessitat d'autoritzar l'encunyació de moneda real menuda i en poca quantitat, així s'explica que de les poblacions que consta documentalment n'encunyaren, falten, entre altres, Cervera, Palamós, Puigcerdà, Sant Celoni, Sant Feliu de Guíxols, Talarn i Vilafranca del Penedès, com a més importants.

El senyal de coure estudiat, de 23 mm de diàmetre, de forma rodona, porta en una de les cares les armes reials, és a dir, els quatre pals, dins d'un escut triangular curvilini, molt propi de l'època i típicament català, orlat de punts i una altra orla rodona que l'envolta. L'altra dic de nostra atenció presenta un castell de dues torres, porta oberta, sobremuntat d'una peça rodona entre les dues torres.

Una primera orla de punts, una de rodona, i una altra també de punts componen aquesta cara, que no porta cap indicació, ni número ni data. Sí que sabem que és d'aram i ben conservada, segons indica Crusafont Sabater.

Podem dir que la descripció d'aquesta moneda s'acosta al que ens diu Pere Mas en referir-se a uns escuts de pedra existents en un contrafort de muralla del final del carrer de Montserrat en el qual figuren les dues torres i el murallat. Coincideix en el temps que les muralles de la vila, destruïdes en la guerra contra Joan II, eren en total ruïna, i fou després del 1519 que Carles I atorgà a Vilafranca la facultat d'imposar arbitris per cobrir les despeses de les obres de reconstrucció.

Muralla, escuts i monedes que degueren obrar-se a principis del s. XVI, o finals del XV, cronologia prou acostada a les concessions d'emissió monetària que hem comentat abans.

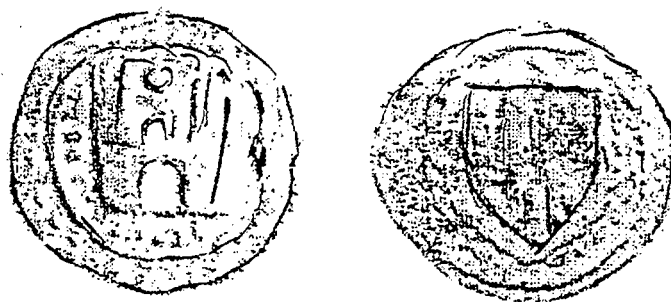
Aquesta mena de dibuix de la muralla entre dues torres ens recorda un dels trossos de l'encerclat vilatà interior, corresponent al carrer de la Parellada, en què la possible ubicació de la Torre Dela jugaria un paper important. Certament pensem que l'esmentada torre no per força hauria de ser una unitat sola, sinó un petit complex de defensa, compost, a més, d'habitatge, quadra i dependències, en clos en un baluard o muralla, a l'estil d'alguna de les masies de la nostra contrada. Documentació fotogràfica ens avala i garanteix una semblança entre les pedres existents, per altra banda, tapades ara per obres recents, que val a dir han estat respectades, sembla que escrupolosament, i els escuts vilatans en els quals encara no s'havia afegit els lleons.

Altres municipis usaren castells al revers de les seves encunyacions, però no tenen res a veure amb el senyal característic de la nostra vila. Monedes de tots els valors de l'època portaven el castell, de Castella, els lleons, de Lleó, altres el carboncle navarrès, i la major part, al revers, una creu patent, és a dir, la que els braços de la qual s'eixamplen a les extremitats, signe i símbol de l'Església, que coronava i autenticava el monarca.

És de suposar que la seca de Vilafranca fou autoritzada per empremtar el seu incipient senyal com les viles d'importància tenien per costum d'encunyar l'emblema local a les seves monedes.

En aquest cas una muralla, acompanyada d'un torre per banda, és a dir, torrejada, no precisament el típic castell, que heràldicament es presenta amb tres torres, la del mig més alta que les altres i que pensem podria representar més aviat un dels palaus vilatans, aquests sí reconeguts com a símbol d'altres poblacions.

Fem un incís per fer constar una curiositat numismàtica que, potser de forma remota, però possible per costum i moda, tingué influència en l'heràldica de la vila. El 1505, autoritzades per Ferran II, foren emeses les monedes reials anomenades "principats", encunyades per les seques de

Emissió de moneda del 1482 (?).

Cinc rals d'argent del 1642.

Cinc sous d'argent del 1642.

Sisè de coure del 1642.

la ciutat de Barcelona i Perpinyà. Són conegudes com a “deu principats”, d’or, pes de 35’10 grams; “doble principat”, d’or, pes de 7 grams, i el mig principat. La curiositat s’estreba que el bust del monarca empremtat en una cara de la moneda porta al seu darrere un petit lleó rampant. El seu revers ostenta les armes de Sicília, Aragó, Nàpols i Hongria. No hi figuren les de Castella. No sabem per què el simbòlic i heràldic lleó s’encunyà precisament al clatell de Ferran, però coincideix en el temps que s’aplicava a molts dels escuts, entre els quals possiblement podríem incloure el vilatà.

Barcelona encunyà “croats” en peces senzilles i dobles amb el bust del monarca fins al 1640, que fou suprimit de la moneda catalana per posar en el seu lloc les armes heràldiques del Principat en múltiples encunyacions de les seques locals, sorgides arran de l’aixecament popular de caràcter secessionista (l’esmentada Guerra dels Segadors o de Separació, entre 1640 i 1652) contra la monarquia de Felip IV de Castella. També obrà peces de cinc rals, imitades per moltes poblacions, entre elles Vilafranca del Penedès.

L’any 1642 s’encunyaren aquests cinc rals. Porten un escut del tipus quadrilong ibèric amb el senyal dels quatre pals i la llegenda

PRINTVS - CAT - ALO

entre cercles de punts i doble orla lineal acompanyant les lletres V-R. Al revers els braços de la creu de Santa Eulàlia trenquen la llegenda

VILL - FRA - NCA - PEN

La creu és cantonada en el primer i quart espai per tres punts. El segon i tercer espai els ocupa la figura d’un anell.

Les peces de cinc sous d’argent, quelcom més petites, portaven tot igual. Més llegibles i no tan usades. Un sisè de coure d’aquell temps, exepcionalment, datat el 1642, ostentava un bust. Al seu revers l’escut reial dels quatre pals carregat sobre una creu. La llegenda clara de

VILAFRANCA PENITEVS

Aquest bust que trobem a les monedes de la vila, pel seu dibuix i la seva indumentària, sembla més del rei Felip que el de Lluís XIII, aspirant al tron del Principat com a Lluís I, comte de Barcelona, que, amb les lletres S darrere i E davant del bust, aparenten indicar la primera i l’última del mot sisè. Aclarim que l’anomenat sisè era una moneda catalana del valor de sis diners, corresponent a un terç de croat.

Dins el sistema d’emissions de la Guerra dels Segadors s’encunyaren en metall de coure a Barcelona i d’altres localitats del Principat, corresponent a un valor de tres diners, el sisè d’argent barceloní emès el 1455. El del segle XVI, d’argent, equivalia al valor de mig croat, i el sisè, d’argent, del segle XVIII, era valorat a un quart de croat. La darrera emissió fou feta el 1652. No tenim constància que en aqueixes emissions fos empremtat l’escut de la vila. Tampoc ens consta en les

emissions dels sous l'adarga vilatana. Aquestes monedes, antigues peces d'or sorgides de la reforma monetària de l'emperador Constantí (s. IV), varen tenir una llarga perduració que es generalitzà a l'època medieval, i reberen noms propis segons llocs d'encunyació.

HERÀLDICA VILATANA AL PAPER VALOR

L'escut de la vila, un dels escuts més atípic, també figura al paper anomenat bitllet, que Vilafranca emeté per cobrir les necessitats del canvi, de circulació interior en el municipi, facilitant relacions i tractes comercials.

Els bitllets s'utilitzaren com a mitjà de pagament fraccionari de poc valor nominal que "reconeix a favor del portador la quantitat de"..., i foren posats en circulació per la incertesa econòmica en temps de la contesa civil dels anys 1936 al 1939.

La Generalitat de Catalunya, per mitjà del seu Departament de Tresoreria, donà curs i autoritzà emissions de bitllets d'ús obligatori a Catalunya l'any 1936, i arran del decret es varen emetre com a moneda divisionària en forma de targes de cartolina per gran quantitat d'ajuntaments que donaren solució al problema monetari de baix valor nominal.

En sessió del 24 de març del 1937, el Consell Municipal de Vilafranca del Penedès acordà fer una emissió de paper moneda amb valors d'una pesseta i de 25 cèntims, per un import total de 50.000 pessetes.

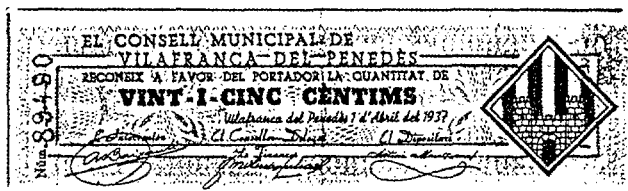
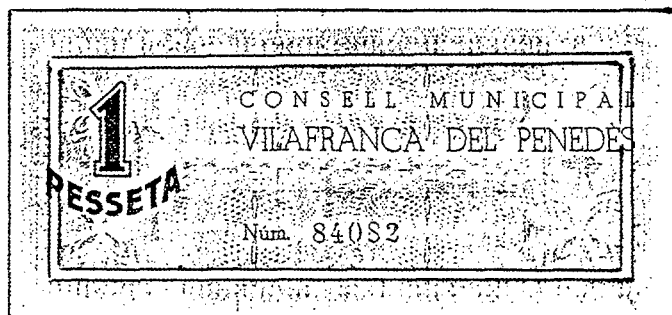
Aquests bitllets, impresos per Indústries Gràfiques Viladot, de Barcelona, datats l'1 d'abril de 1937, porten l'escut de la vila en una sola cara.

Es tracta d'un escut de tipus caironat, amb els quatre pals; ixent del peu una petita muralla torrejada de dues torres, porta i finestres obertes. No porta timbre de cap classe. Imprès amb tinta negra no té el cromatisme que el faria més atractiu, però sí ens sembla molt original.

Les petites cartolines de pesseta i d'un ral, d'una singular forma rectangular, llargues i estretes, resultaren insuficients per cobrir les necessitats de la població, de manera que en sessió municipal del 2 de juny del 1937 s'acordà ampliar el tiratge amb 50.000 pessetes més, realitzat per la mateixa impremta Viladot.

Malgrat aquesta ampliació, la solució no fou satisfactòria i s'acordà una nova emissió per tal d'incrementar la quantitat de moneda fraccionària en 75.000 pessetes més, en sessió del 29 de setembre del 1937.

Les tres emissions són idèntiques en presentació i format, els colors, rosat el valor de pesseta, verdós el de 25 cèntims i la tinta negra. Els dibuixos geomètrics també coincidents. Les cartolines d'igual mida, de 90 x 43 mm la d'una pesseta i de 85 x 26 mm la d'un ral. Les numeracions seguiren un ordre continuat de suma ascendent i l'escut sense variacions.

Emissions en paper moneda de Vilafranca del Penedès, 1937, anvers i revers.

La manca de valors divisionaris més petits obligà, en una altra sessió celebrada el 20 d'octubre del 1937, a acordar, una vegada més, la creació d'una altra emissió amb el novell i únic valor de 10 cèntims per un import de 10.000 pessetes, que, com les altres quantitats, s'ingressà al dipòsit de garantia del Banc del Penedès local.

De format quadrat, 5 x 5 centímetres, els de 10 cèntims també foren impresos per la casa Viladot. Eren d'un marró molt clar, hi figurava el seu import i el nom de l'estament emissor. L'escut de la vila, centrat al bell mig de la peça, caironat i amb les típiques armes vilatanes al revers i l'anvers.

Aquesta emissió també fou ampliada en 10.000 pessetes més, segons acordà el Consistori en sessió del 8 de desembre del 1937, facilitant els canvis i suplint, com hem dit, la moneda de poc valor en circulació, que produí la desaparició i acaparament a causa de la utilització del metall per les indústries de guerra dels anomenats menuts, dels quals hi havia distints imports. En sessió municipal del 20 de juliol del 1938 es prengué l'acord de retirar el paper local, que fou fixat per al 30 de setembre de 1938.

Un escut vilatà més que registrem, que passa al capítol de la història de blasonament, molt poc conegut i original, no repetit enlloc, d'una representació heràldica conseqüent si seguim el desenvolupament de les adargues de la vila, no obstant això, potser oblidat i tot.

NOTA

- (1) Alguns esdeveniments històrics també han deixat la seva petjada sobre l'escut de la façana de la Casa de la Vila que, en un moment que no hem pogut precisar entre el 14 d'abril de 1931 i el 30 d'agost de 1934, va perdre la corona i els lleons que possiblement van ser considerats símbols monàrquics, com ens va fer notar l'amic Pere Ferrando tot observant imatges castelleres. Així a *Món Casteller*, vol. I, p. 446 i 447, trobem dues fotografies castelleres del 1934 on es veu l'escut reformat. La imatge que recollim correspon a una postal, és datada el 30 d'agost del 1935 a "Vilafranca, la plaça més castellera", p. 48. Hem revisat els llibres d'actes de l'Ajuntament republicà a l'Arxiu Històric Comarcal on a la del 16 d'abril de 1931, de presa de possessió dels membres del nou consistori republicà, el segell de tampó és el mateix de les actes anteriors però li ha estat suprimida de forma barroera la corona i els lleons. La desaparició d'aquests elements de l'escut de la façana es porta a terme sense cap acord explícit del plenari municipal, tot i que el 20 de maig del 1931 es delega a la comissió de governació que estudiï la conveniència de confeccionar un nou segell municipal; el 16 de desembre de 1932 s'acorda adaptar oficialment la forma del segell del municipi, sense altra concreció; i el 8 de febrer de 1933 trobem acceptada la proposta de retirar del saló de plens els retrats de personatges borbònics, tot i que es fa constar que s'aprofitaran els marcs posant-hi quadres més adients, i s'acorda igualment ampliar la mesura a emblemes i retrats de la casa consistorial que convingui retirar "per no ajustar-se al moment actual". Posteriorment, el 22 de març del mateix any 1933, es comenta en el plenari la necessitat de treure els retrats de personatges borbònics del despatx de l'alcalde, i a partir d'aquesta data trobem emprat el segell de tampó amb l'escut caironat sobre el fons de les quatre barres. La corona i els lleons devien ser reintegrats a l'escut a partir de febrer del 1939.

*Quatre de vuit dels Nens del Vendrell el 30 d'agost de 1935.
Observeu l'escut de la façana retocat i el nou escut caironat al domàs del mig.*